

Združenje za slovensko besedo
Cankarjeva c. 1
1000 Ljubljana

Drugo odprto pismo Javnemu zavodu RTV Slovenija

Spoštovani generalni direktor Javnega zavoda RTV Slovenija, gospod Igor Kadunc!

V Vašem odgovoru z dne 21. 8. 2018 na pisma v zvezi odzivi na oddajo Intervju, v kateri je voditelj dr. Jože Možina gostil dr. Jožeta Dežmana, med drugim piscem zagotavljate, da je cilj vašega delovanja javna RTV Slovenija v najboljšem pomenu besede. Menimo, da je vprašanje delovanja javne RTV pri tem res ključno. K temu je potrebno pristaviti, da gre za delovanje javne RTV v pogojih svobodne, pluralne, odprte družbe. V tem smislu želimo izpostaviti nekaj ključnih načel in naših ugotovitev, pa tudi upravičenih pričakovanj.

Temeljno vprašanje, ki se pri odzivih na omenjeni intervju zastavlja, je usoda prostora javnosti in njegove skladnosti z načeli svobodne, demokratične družbe. Bodo svoboda izražanja, pravica do celovite informiranosti o zadevah, ki so pomembne za celotno družbo, in enakost pravice do javne besede spoštovane in bo omogočen dialog na podlagi razuma, moči argumentov in spoštovanja dejstev? Ali pa bo prišlo do prevlade teženj po zapiranju tega prostora za nekatera pomembna dejstva, ki so za oblikovanje javne zavesti odločilnega pomena, pa seveda tudi v smislu vse večje selektivnosti pravice do javne besede? Gre za vprašanje usode svobode izražanja, ene od temeljnih pravic in svoboščin vsake svobodne, demokratične družbe, ki je opredeljena v 39. členu ustave Republike Slovenije in v 10. členu Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic. Vprašanje usode svobode izražanja je ključno vprašanje za Javni zavod RTV Slovenija, ki se pri tem nahaja pred svojo veliko preizkušnjo. To mora biti tudi temeljni kriterij pri presoji odzivov na omenjeni Intervju, saj morajo biti tudi notranji pravilniki naravnani na spoštovanje teh osnovnih načel. Na tej podlagi Združenje za slovensko besedo vrednoti ravnanje vodstva RTV Slovenija, njegovega programskega Sveta in varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija.

V Vašem odgovoru se sklicujete na poročilo varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev in njene ugotovitve napak, ki naj bi »v intervjuju z dr. Dežmanom

nesporno bile«. Ne navedete pa nobene konkretne napake. Poročilo varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev (razdelek III, točka 4. poročila) prav tako ne omenja nobene konkretne napake in dokaza zanjo, ampak navaja splošna razmišljanja o pomembnih načelih in smernicah in nato zaključi z ovrednotenjem ravnanja voditelja oddaje v intervjuju, a brez kakršnih koli konkretnih argumentov in dokazov: »Voditelj obravnavane oddaje Intervju v konkretnem primeru ni ravnal tako (op. torej v skladu s pred tem navajanimi splošnimi načeli in smernicami).« Takšen način vrednotenja in argumentiranja je povsem nesprejemljiv in kaže na očitno pristranost. Kajti kako lahko drugače razumemo doslej nikakršen odziv vodstva zavoda RTV Slovenija in varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev na radijsko oddajo Labirinti sveta z dne 9. 8. 2018? V njej je namreč novinar Matej Šurc v sicer zunanjepolitični oddaji v končnem komentarju povedal: »Evropo obvladuje desničarski populizem, okrepljen z reakcionarno ideologijo sovraštva do tujcev, sovraštva do drugačnosti. Takšna politika vlada na Poljskem, na Madžarskem, Češkem, v Avstriji, Italiji, pa tudi na Hrvaškem. Slovenija se nahaja v nevarnem okolju. Ali se ti, ki že dolge tedne kujejo koalicijo, sploh zavedajo, kaj čaka Slovenijo, če jim spodleti? Zavladal bo klerofašizem, obrobna NovaTV bo postala nacionalna TV. Povampirjeni homofobi in lažni domoljubi bodo bruhalo svoj gnev z oblastnih položajev. Slovenska politika ima še eno priložnost, da pretrga to nagnusno koalicijo, ki se razteza od Baltika do Jadrana. Slovenija morda v zgodovini moderne Evrope še nikoli ni imela tako odgovorne naloge, kot jo ima danes.« Potem se je znesel še nad poslušalko, ki se je nad takimi izrazi pritožila, jo poniževal in grozil s »Smrt fašizmu«.

Upamo, da se pri zdravorazumski presoji še lahko strinjamo, da navedeni stavki Mateja Šurca niso novinarski komentar, ampak sovražno zmerjanje, žaljenje in ščuvanje proti drugače mislečim državljanom ter proti sosednjim državam, ki je po ekstremistični retoriki še najbolj podobno prvim povojnim letom v dobi enoumja! Da o komunikaciji vašega delavca s plačnikom RTV prispevka sploh ne govorimo.

Spoštovani gospod generalni direktor, v nekaj dneh ste se odzvali na pismo Zveze združenj borcev, ki razen pavšalnih kritik ni vsebovalo nobene vsebinske pripombe, varuhinja pa je kljub času dopustov v 12 dneh spisala celo posebno poročilo v primeru omenjenega Intervjuja in ga javno objavila z jasno tendenco obsodbe dr. Jožeta Možine. Seveda je to ravnanje prozorno. Če pa ga primerjamo z neukrepanjem zavoda, Vas in varuhinje v primeru Šurc, pa postane slika delovanja RTV in Vašega ravnanja nevzdržna. Od evidentno spornega ravnanja in kršitve novinarske etike je minilo več kot tri tedne, a nismo zasledili Vašega pisma, s katerim bi se opravičili javnosti in

pritožiteljici, tudi nobenega posebnega poročila varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev! Vaša dvojna merila so tu vnebovpijoča, ob tem, da sploh ni mogoče primerjati vsebinsko dovršenega intervjuja z dr. Jožetom Dežmanom z nestrpnim izpadom Mateja Šurca.

Po eni strani vodstvo RTV Slovenija in varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev po ideološkem pritisku Zveze združenj borcev problematizira intervju, v katerem je gost dr. Jože Dežman navedel že nekaj časa na podlagi zgodovinskih raziskav znana dejstva, ki so bila v preteklosti zaradi ideoloških razlogov zamolčana in prikrivana; povsem drugače pa RTV Slovenija mirno dopušča programsko vsebino – omenjena oddaja Labirint in izjava novinarja Mateja Šurca –, ki je do drugače mislečih sovražna, žaljiva in nima z novinarskimi standardi ničesar skupnega. Menite, da je dopustno, da je novinar Radia Slovenija ugotavljal, da bo v Sloveniji, če g. Šarcu koalicije ne bi uspelo sestaviti, zavladal klerofašizem (v politični praksi je klerofašizem fašistična diktatura z izrazito podporo klera ali politična organizacija, ki teži k taki ureditvi)?

V Vašem odgovoru navedete, da imajo javne radiotelevizije več nalog, »ena najpomembnejših pa je celovito obveščanje javnosti na način, ki ne razdvaja.« Ob tem merilu je še očitnejša ideološka pristranost pri vrednotenju obeh oddaj, kajti intervju dr. Možine z dr. Dežmanom je slonel na dejstvih, ki so se izkazala na podlagi zgodovinskih raziskav, medtem ko so izjave novinarja Šurca izrazito ideološko obarvane, nikakor ne temeljijo na dejstvih, pač pa so oblika sovražnega govora do desno-sredinsko opredeljenih državljanov RS. V Vašem odgovoru na odprto pismo ZZB ste na koncu zapisali: »Kot javnost od nas pričakuje objektivnost in verodostojnost, tako tudi sam od zaposlenih pričakujem strokovnost ter predanost resnici.« V intervjuju z dr. Dežmanom so bila izpostavljena objektivna in verodostojna dejstva in voditelj intervjuja, dr. Možina, je intervju vodil strokovno in s predanostjo resnici. Izjave novinarja Šurca pa so v očitnem nasprotju s kriteriji, ki ste jih navedli v pismu ZZB.

Javni zavod RTV Slovenija ima v svobodni, demokratični družbi, ki se je po propadu na ideologiji utemeljene totalitarne ureditve nedavno vzpostavila, izjemno poslanstvo, pa tudi odgovornost. Eden od temeljnih pogojev za utrjevanje in razvijanje demokratične, svobodne družbe, je odprtost za zgodovinsko artikulacijo resničnosti. Raziskovanje slovenske polpretekle zgodovine ni pomembno le za zgodovinsko stroko kot tako. Svobodna, demokratična kultura je v odločujoči meri odvisna od odprtosti za resnico, od sprejemljivosti za resnična zgodovinska dejstva in od zmožnosti njihovega moralnega ovrednotenja. Zato je bil prispevek zgodovinarjev dr. Možine in dr.

Dežmana pomemben tako z vidika zgodovinske stroke kot tudi z vidika javnega, demokratičnega interesa.

Naravnost škandalozno pa je, da v svobodni, demokratični družbi kdorkoli zahteva zapiranje javnega prostora, da vanj ne bi smela vstopati stvarna dejstva in da bi bilo onemogočeno njihovo ovrednotenje. V primeru napadov ob omenjenem intervjuju na avtorja oddaje in na tovrstne oddaje nasploh gre za popolnoma nesprejemljive reakcije brez kakršnih koli stvarnih argumentov zoper izražena dejstva. Gre za eklatanten napad na svobodo govora in na pravico do celovite informiranosti o dejstvih, ki so pomembna za celotno družbo. Gre za reakcije v popolnoma protidemokratičnem duhu, naslanjajoče se na mitično prikrojeno interpretacijo polpretekla zgodovine. Cilj tovrstnih pritiskov na RTV je, da bi bila načela svobodne, odprte družbe podrejena ideološki pristranosti. Gre za reakcijo ostankov preteklega režima? Kajti kako lahko drugače razumemo vrednotenje, ki iz teh reakcij izhaja, vrednotenje, ki temelji prav na nespoštovanju stvarnih dejstev in na nesprejemljivem opravičevanju revolucionarnega in ideološkega nasilja? Tovrstni ideološki in politični pritiski zoper novinarja dr. Jožeta Možina, zahteve po ukinitvi ali spremembi zasnove oddaj Intervju, Pričevalci ter 3. programa TVS nikakor nimajo mesta v svobodni, demokratični družbi. Zelo nas skrbijo tudi posredno in neposredno izražene grožnje avtorju oddaje Jožetu Možini, ki so vredne ostrega zavračanja in zahtevajo takojšnjo reakcijo ustreznih inštrumentov pravne države, zaščito integritete vašega zaposlenega in v tem duhu nedvoumno ukrepanje Javnega zavoda RTV Slovenija.

Ideološki pritiski, ki smo jim priča, nas navdajajo z veliko zaskrbljenostjo. Opominjajo nas na upravičenost skrbi, ki jo izraža pred dvaindvajsetimi leti sprejeta resolucija št. 1096 Parlamentarne skupščine Sveta Evrope, ki govori o ukrepih za odpravo dediščine nekdanjih totalitarnih komunističnih režimov. Resolucija opozarja na številne nevarnosti neuspelega prehoda iz totalitarnega režima, ki pretijo na novo vzpostavljenim pluralnim demokracijam, temelječim na vladavini prava, spoštovanju človekovih pravic in različnosti, pa tudi svobodi v medijskem prostoru. Dvaindvajset let po sprejemu te resolucije smo priča popolnoma nedopustnim ideološkim pritiskom proti svobodi izražanja in informiranosti ter svobodi v medijskem prostoru. V to kampanjo so vključeni tudi dokazani sodelavci zloglasne SDV. Priča smo tudi neargumentiranim, tendencioznim mnenjem varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev. Dvom v verodostojnost presoj in postopkov organov javnega zavoda RTV pa se poraja tudi zaradi neuravnotežene sestave programskega sveta RTV glede na veljavne norme.

Javni zavod RTV Slovenija je zato pred veliko preizkušnjo. Bo dovzeten za tovrstne nedopustne ideološke pritiske ali pa bo pred njimi zaščitil svojo integriteto in integriteto novinarjev, ki so se znašli pod tovrstnimi napadi in grožnjami? Bo pri svojih presojah oddaj zmožgal upoštevati enaka objektivna merila?

Iz medijskih zapisov smo izvedeli, da ste dne 21. 8. 2018 na pogovor sprejeli predsednika ZZB, Tita Turnška ob prisotnosti odgovorne urednice Informativnega programa in vodje Službe za komuniciranje. Javni zavod RTV Slovenija je v informaciji o srečanju med drugim zapisal tudi, da je »nezadovoljstvo, izraženo v odprtem pismu ZZB ... generalni direktor seveda vzel resno.« Prav tako pa je bilo razumeti, da je pogovor potekal tudi o novem programskem načrtu.

Spoštovani gospod generalni direktor, Vas in slovensko javnost kot plačnike RTV naročnine želimo seznaniti, da nas zelo skrbi dogajanje v Javnem zavodu RTV Slovenija, ki je po problematiziranju intervjuja s strani ZZB in stranke SD tudi zaradi Vaših odzivov pridobilo zelo negativne izglede za svobodo govora in medijskega ustvarjanja na RTV Slovenija. Smo na pomembni točki preloma, ko javna radiotelevizija morda ne bo zmožga več opravljati svoje temeljne funkcije reprezentanta pluralnosti v slovenskem medijskem prostoru. V tem primeru kot del javnosti ne moremo stati križem rok.

Glede na vse navedeno Združenje za slovensko besedo pričakuje in zahteva, da organi RTV nemudoma obravnavajo nedopusten sovražni govor novinarja Mateja Šurca v omenjeni oddaji Labirint, ukrepajo glede nepravilnosti in o tem javno poročajo.

Še vedno pa pričakujemo odgovor na naše tri zahteve iz javnega pisma z dne 12. 8. 2018:

- Zavod RTV Slovenije naj se zave svojega izjemno velikega zaostanka in deficita na področju obravnav komunistične revolucije oziroma državljanske vojne v Sloveniji, saj je to tematika, ki po številu človeških žrtev, po neizmernem trpljenju njih in njihovih zatiranih družin, kot tudi po kazensko-pravni razsežnosti storjenih zlodejstev ter po pomenu, ki ga je imela revolucija za poznejše družbeno življenje Slovencev, presega vse druge slovenske teme zadnjih stoletij vse do danes.

- Zavod RTV Slovenija naj učinkovito in javno zaščiti integriteto dr. Jožeta Možine ter pripozna etično vrednost njegovih prizadevanj za resnico o komunistični revoluciji na Slovenskem.

- Zavod RTV Slovenija mora upoštevati velike potrebe in želje velikega dela slovenske javnosti, zlasti oseb in segmentov družbe, ki jih je komunistični

sistem nekoč zatiral ali jim kratil pravice, za oddaje dr. Jožeta Možine in omogočiti njihovo neokrnjeno nadaljevanje.

Spoštovani g. generalni direktor, prosimo Vas, da nas glede te pereče tematike v najkrajšem možnem času sprejmete na pogovor.

V pričakovanju pogovora, za katerega Vas prosimo, Vas lepo pozdravljamo!

Združenje za slovensko besedo
dr. Stane Granda, predsednik

Ljubljana, 2. september 2018